

Dersim Tartışmaları..

Prof. Dr. Ahmet SALTİK

Ankara Üniv. Tıp Fakültesi

ADD Genel Başkan Eski Yard.

www.ahmetsaltik.net

*“Bizi mahvetmek isteyen emperyalizme ve bizi yok temek isteyen kapitalizme karşı savaşımı **MESLEK** edinmesi gereken zavallı bir halk olmanın gerektirdiği yapılanmayı hedeflemeliyiz.”*

Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK

Önemli giriş notu

Dr. Saltık (1953 Elazığ doğumludur), Tunceli / Hozat / Karaca köyündendir.

“38’de” epey sayıda sivil yakınını (örn. gebe olan babaannesi Rukiye hanımı ve O’nun 2 çocuğunu..) yitirmiştir.

Büyüklerinden bu konuda, gözyaşları ile ıslanan çok sayıda acıklı öykü / yaşanmışlık dinlemiştir.

Dedesı, babası ve amcaları “ölüm” den zor kurtulmuş ve Batı Anadolu’da yıllarca zorunlu ikamete (sürgün!) tabi tutulmuşlardır. Etkileri günümüze dek uzanacak biçimde her bakımdan yoksullaşmış, yoksunlaşmışlardır.

*İnançlarını açıklayamamış, yer yer ayrımcılığa (**diskriminasyona**) varan dışlanmalar yaşamışlardır.*

*Fakat Dr. Ahmet Saltık, bilinçli olarak, Cumhuriyet rejiminin temelinde felsefesiyle -başta **Dersim faciası***

olmak üzere kimi ağır uygulama yanlışları dışında- barışıktır ve onu onaylamaktadır, savunmaktadır;

*bu tutumu asla asimilasyon sonucu değildir; bilinçli seçimidir. Emperyalistlerin at koşturduğu, **Sevr** özelemlerinin*

*dinmediği, dinmeyeceği bir hazin coğrafyada birbirimizle uğraşmak yerine, **asıl ve ana düşman; Atatürk**’ün*

sağ üst köşeye aldığımız son derece yerinde uyarısıyla tanımlı kadim düşmana yönelmek kaçınılmazdır.

Soruna ilişkin arşiv ayrıntılarına derinlemesine egemen değilim. Bu konularda uzmanlar da yer yer köklü çelişkilere ve açmazla düşebiliyor. Sanırım alandaki karartma, arşiv sorunları vb. bunda belirleyici. Elde olduğu ölçüde sınırlı arşiv incelemesiyle sorunun irdelenmesi kabul edilemez. Dolayısıyla yazdıklarımız, bu bağlamda belli çekincelerle değerlendirilmek durumundadır.

Fatura esas olarak; “**Celali İsyancıları**” denilen, gerçekte Osmanlı zulmüne başkaldırı nitelikli hak arama eylemlerini çok kanlı olarak bastıran anlayışa, bu bakışın Cumhuriyet’teki uzantılarına kesilmelidir. Bu bağlamda 2 ad hemen öne çıkmaktadır :

Dönemin Başbakanı Celal Bayar ve Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak..

Üzgünüz ama bu sorumluluk vurgulanmalı ve teslim edilmelidir.

Kimse ama hiç kimse bu insanlık trajedisini sömürerek kurumsal olarak Türkiye Cumhuriyeti’ne ve de O’nun sevgin (aziz) kurtarıcısı, kurucusu Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK’e yıkmaya kalkışmasın!

İnönü’nün Dersim Raporu neden kadük edilmiştir ve Başbakan Celal Bayar – Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak ikilisi niçin şahinleşmiştir?

Ağır hasta olan ve Devlet işlerini büyük ölçüde izleyemeyen Cumhurbaşkanı Gazi **Mustafa Kemal**’in sorunun güç kullanılarak çözümüne ilişkin direktifinin çerçevesinin çok aşıldığını görüyoruz.

Her 2 tarihsel kişiliğin Ata’ya bağlılıkları, onları bu hatadan arındırmaya yetmemektedir ne acı ki. Celal Bayar, “*Seni sevmek ibadettir..*” diyecek ölçüde Atatürk’e bağlıdır, bunu biliyoruz.

Osmanlı’nın Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak, en üst askeri rütbede olmasına karşın Ordu Müfettişi M. Kemal Paşa’nın bir adım gerisine çekilmeyi içine sindirebilecek olgunluktadır. Ne yazık ki; Yavuz Selim, **Kuyucu Murat Paşa**, dahası Fatih döneminde Hurufilerin Edirne’de yakılması iğrenç “ekolü” her nasılsa dirilmiş-sürdürülmüş ve anılan 2 sorumlu kişi, Devlet adamı serinkanlılık ve sorumluluğundan uzaklaşarak kendilerini olayların geriliminde akıntıya kaptırmışlardır. Tablo çok ağırdır. Sonuçları uzun erimlidir, örselenmesi (*travması*) kuşaklardır süregelmektedir.

Devlet, ulusal ve uluslararası hukukta, silahlı güç kullanma erkine sahip tek organdır, tüzel kişiliktir. Fakat **Dersim faciasında**, Hammurabi'nin "*kısasa kısas*", sonrasında İslam çöl şeriatının acımasız kanlı kuralları işletilmiştir. **Osmanlı'nın kanlı tarihi** zaten benzeri örneklerle dolup taşmaktadır.

Devlete tanınan bu çok özel ayrıcalığın, elbette gerekli tüm hukuksal koşul ve sınırları çizilmiştir. Bir tür "**Devlet nefsi müdafaası**" olarak sunulacaksa, bunun da elbette Devlet açısından uluslararası hukukta, yurттаş açısından ise ceza hukukunda koşulları ve sınırları net olarak çizilmiştir. Bu koşul ve sınırların çiğnendiği, çok aşıldığı eldeki arşiv belgelerinden açıkça anlaşılmaktadır. Kuşku yok, bu çiğnem (ihlal) kapsamlı hukuksal, politik, tarihsel sorumluluklar doğurmuştur.

Anılan 2 temel sorumlunun, bu bağlamda, derinlemesine içselleştirdikleri Osmanlı geleneklerinden kendilerini soyutlayamadıkları; Dersim sorununun yönetiminde Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın üstün "*hümaniter*" düzlemine ulaşamadıkları, bu aşamadan çok uzak kaldıkları anlaşılmaktadır.

- On bini aşkın insan katledilmiştir..
- On bini aşkın insan sürgün edilmiştir..
- Tarifsiz acılar yaşanmıştır, halen de etkileri kuşaklar boyu sürmektedir.

*****

Uzmanlık alanı "Toplum Hekimliği" (Halk Sağlığı) olan bir akademisyen hekim olarak profesyonel sorumluluk -ve de kabul buyurulursa doğal bilimsel yetki ile- belirtmek zorundayım ki; toplumun ruh sağlığı, sosyal barış, birlikte dirlikli yaşam için :

Adil bir barış-kaynaşma-esenlendirme (rehabilitasyon) olmalıdır..

Devlet adına özür dilenmelidir vahşetin kurbanlarından, onların yaşayan çocuklarından.

Maddi-manevi yitkilerinin telafi edilmesine çalışılmalıdır.

Bunun yolu bellidir; **TBMM Araştırma Komisyonu** kurulması ve üreteceği nesnel, kapsamlı raporun Genel Kurul'da karara bağlanması. Elbette tarih bilimcilerin yerli-yabancı tüm arşivleri irdelemesine dayalı raporları temel alarak. Çıkarılacak gerçekçi bir yasa ile hukuksal gereklere de uyarak..

Başbakan'ın özür dilemesi hukuksal olarak geçerli değildir, aldanmamak gerekir; duygu sömürsüdür, politik manevradır, gündem saptırmasıdır. Sivas, Çorum, Maraş katliamları AKP iktidarının 10. yılında neden hala çözülmemiştir? Sivas katliamı sanıklarının avukatları AKP'de Bakan, vekil .... dir/dır.. Ergenekon tertibine ne demek gerekir? Polonya'da yakalanan Sivas katliam sanığı (*Vahit Kayar*) için neden gerekli belgeler 40 günde yollanmamış ve bu kişi ülkemize getirilmemiştir? Sivas katliamının 1 no'lu sanığı (*Cafer Erçakmak*) 18 yıl polis karakolunun yanında yaşamış ve eceliyle ölmüştür! CHP Diyarbakır vekili SezginTanrikulu'n göre; AKP'nin 8 yıllık iktidarında **116 faili meçhul cinayet** işlenmiştir; Hükümetin "*karanlık bir insan hakları sicili*" vardır; yargısız infaz, dur ihtarı, rastgele ateş açma sonucunda 367 kişi yaşamını yitirmiştir.. (**Cumhuriyet**, 2.2.11)

Kimi AKP yöneticilerinin timsah gözyaşları artık halkımızda bağışıklık sağlamıştır, bilinmelidir.

Alevilerin inanç sistemleri bağlamında Diyanet'te temsili, Cemevlerinin ibadet yeri olarak kabulü.. neden bilerek ve isteyerek sürüncemede bırakılmaktadır ? Tunceli halkına seçim rüşveti dağıtmak ahlaka ne denli uyar ? (*Sorumlu "hükümet valisi" Mustafa Yaman hapis cezası almıştır!*)

Başbakanın yarım ağızla sözde özürü, yalnızca bir başlangıç olabilir kurumsal özür dileme süreci için. Ne hazin alaysılamadır ki (ironi), nefret söylemi bu tiyatronun 2. perdesinin dilidir. Ötekileştirme, etiketleme ile ulusal kaynaşmaya bir tür asit dökülmekte, ayrışma körüklenmektedir.

Dersim özürünü sözde Ermeni soykırımı vb. süreçlerle ilişkilendirmenin de hiçbir anlamı yoktur. Tüm tarihsel arşivler, böylesi bir sürecin yaşanmadığını, Batı emperyalizminin ülkemize attığı bir iftira olduğunu kanıtlamaktadır. Dersim özürü için bu vb. hususlar çekince kaynağı yapılamaz.

*****

Temel ve köklü çözüm ULUS DEVLET :

Atatürk ve İnönü başta, dava arkadaşlarının ULUS YARATMA çabası hiç kuşku yok, son derece gerçekçi, saygıdeğerdir. Tarihsel açıdan asla eşzamansız (*anakronik*) olmadığı gibi, tarihsel zamanla açıkça, netlikle eşzamanlıdır (*senkron*). 1789 Fransız, 1917 Rus Devrimi, Kemal Paşa'nın ciddi esin aldığı başarılı örneklerdir. Türkiye Cumhuriyeti, O'nun utkulu ve özgün bireşimidir (sentezidir).

Atatürk'e göre **"Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türkiye 'halkı'na Türk milleti denir."**

Bu halkın Anadolu gibi zor bir coğrafyada bir arada yaşaması için "uluslaşması", "uluslaştırılması" dışında tarihsel-sosyolojik çıkış yoktur. Bu varsıl etnisiteli halka bir çatı devlet zorunludur.

ULUS ve ona dayalı ULUS DEVLET kavramının 21. yy'ın en önemli yaratılarından olduğunu giderek en iyi kavrayanların gelişmekte olan ülkelerin Batı emperyalizmince parçalanmak istenen halkları olduğuna kuşku yok : **"Divida et impera"** (Böl ve yönet!) bir Latin atasözü ne yazık ki..

Anlaşılan daha birkaç yüzyıl (??!!) "ulus devlet" kavramını geliştirerek sürdürecektir insanlık. Emperyalizm geriletildikçe ve insan aklı daha da gelişip özgürleştikçe, tarihsel evrim süreci yepyeni çözümler üretecek.. Diyalektik kaçınılmazlık bu..

Atatürk, 10. Yıl Söylevi'nde **"Ayrıcalıksız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitle olacağız.."** hedefini koymuştu. Derindir anlamı, özümsemek gerekir.. Elbette Dersim de bu bütünün parçası olacaktır. Feodaliteyi salt Dersim'de tasfiye etmek açıktır ki yetmez. Ne yazık ki Cumhuriyetimiz bu başarımı (performansı) hala gösterebilmiş değildir. **Toprak reformu**, GAP projesi başta olmak üzere daha çok ertelenmeden bu köklü adım atılmak zorundadır. Yapıl(a)mayışının bedeli ortadadır :

- **PKK** aracılığıyla, adını koyalım, terör vs. değil düpedüz ayrılıkçı etnik isyan..

Elbette etnisiteler yaşayacaktır, yaşatılacaktır. Ama emperyalizmin dayattığı gibi çooook kolay yönetilip-yönlendirilebilir 1000 (bin) kukla-maşa-şehir devletçiğe (*quasi-state!*) indirgenerek değil.

O halde ULUS DEVLET, bu bağlamda emperyalizme karşı halkların direniş modelidir de..

İçişlerinde etnik kümelere optimal sınırlarda özgürlükler tanımak, ama "dışarıya" karşı da birlikte yaşama istenç ve kararlılığını zayıflatmayacak ölçüde.. Kritik bir denge.. Her şeyin bir bedeli var doğallıkla, güçlü bir devletin saygın bir yurttaşı olmak, onun yurttaşı kimliğini, pasaportunu edinmek.

İşte tipik 2 dev örnek önce ABD, yetmedi sonra AB!

Yugoslavya'da ayrılıkları öne çıkar, etnik temelde parçala ve varsıl (zengin) yavrularını AB içinde yeni koloni devletler olarak yut, yoksul olanları dışla... Postmodernite, **KüreselleşTİRme = yeni emperyalizm** adına. Ekonomik olarak AB'ye tam bağımlı, dolayısıyla politik özgürlük, egemenlik de sanal, yanılsama.. Kosova, bir başka yürek yakan emperyalist bölme laboratuvarı..

ABD'de bağımsız devletlerin daha da güçlenmek üzere kendi istençleriyle bir araya gelerek, "birleşerek" ABD'yi kurduklarını anımsayalım.. Bilinenin tam tersine, ABD tekil (üniter) devlet iken federal olmadı. Bağımsız (federe değil!) devletçikler birleşerek federal devleti kurdular ve egemenliklerinin önemli bir bölümünü Federal devlete terk ettiler. Buna karşılık federal devlet de eldelediği itici (sinerjik) güç ile tüm uyruklarına, etniste ayrımı yapmadan yepyeni özgürlük alanları sağladı. Başta ekonomik güç (Dolar!), buna koşut güçlü, başat bir dünya devleti saygınlığı vb.

Ama **Yeni Osmanlılık** ham hayaliyle, zayıf egolara Batı gazlamasıyla-görevlendirmesiyle değil! Geçmişe takıntılı hastalıklı ruh haliyle de değil elbette; ondan dersler çıkarıp geleceği kurgulayarak.

Yineleyelim; örn. ABD yurttaşı bir İtalyan, **"anne dili"** nin (*mother tongue*) ABD ülkesinde

“**anadil**” (*principal-basic-primary-legal-functional language*) olmasını dayatmıyor artık.

Ülkenin “ana” dili, belirgin çoğunluğun dili; İngilizce.. Fakat alalım İtalyan asıllı (İtalya’lı değil!) “Amerikan” (dikkat, “Amerika’lı” değil, “Amerikan”!) yurttaşının “ana” dili de İngilizce. Bize ise Türk yerine Türkiye’li tuzak dayatması yapılmakta. Masum bir retorik değil açık ki, ikiyüzlü!

ABD etnisiteleri “Annelerinin dili”ni kamusal alan dışında özgürce kullanıyor, kültürünü yaşıyor. Ama Bayrak tek, resmi dil tek.. Diyelim Alman, Fransız asıllı dünyalı, ABD Yurttaşı! İkincil (etnik) kimliği ise Alman, Fransız vb. Hatta İspanyol kökenlilerin çoğunlukla yaşadığı güney eyaletlerinin hiçbirinde 2. bayrak/ resmi dil yok! Bayrak/ resmi dil tek ve ABD bayrağı / ABD İngilizcesi..

Türkiye’de de son genetik çalışmalarla “**etnisitelerin neredeyse nostaljik birer tarihsel anıya dönüşme**” sürecine girdiği bir kesitte; Genetik kaynakları çok zayıf da olsa çok parçalı bir etnik yapılanma savına eşlik edecek “**birlikte ve parçalanmadan, emperyalizme yem olmadan yaşamda kalma**”nın 21. yy. başında bilinen tek reçetesi ULUS DEVLET’tir. *BDP’li kardeşlerimiz ve Tunceli CHP vekili Hüseyin Aygün üzülmessin; APO yakalandığında tek çözümün bu olduğunu teslim etmişti.*)

Tarihsel topludurum (konjonktür) elverdikçe, kendi tanımlamalarına denk düşecek biçimde etnik kümelerin özgürlüklerini zaman içinde daha geliştirerek ULUS DEVLET kuram ve kavramını -*tarihsel evrimle, devrimlerle*- iyileştireceğiz. Emperyalizm mutlaka tarihin çöplüğüne atılacak, tüm halklar daha bir kardeş olacaklar, kaşınacak etnik ayrımlar vb. araçları da kalmayacak elbette.

Bir kez daha ekleyelim ki; ULUS DEVLET kavramı **Atatürk**’ün sözde “Türk ırkçılığı”nın özgün buluşu da değildir. Başta Fransa, Rusya ve ABD olmak üzere Batı örneklidir, Batı kökenlidir.

Dersim halkı, bilgelikle sorunların artalanını görmüştür :

ATATÜRK, bin üç yüz küsur yıl sonra kadim Hz. Ali ile Alevi-Bektaşî evlerinin, Cemevlerinin duvarlarında en yükseklerde, gönüllerde eş tahttedir; Türk bayrağının 2 yanında..

Bu tablo çok öğretici olmalıdır gerçekçi, namuslu her kesimden ilgiliye, yetkiliye.

*****

Yazımızın başında aktardığımız çok önemli uyarıya bir kez daha dönelim. Buna göre;

Herkesin 2. mesleği, yaşam boyu ve her yerde kahir düşman, bizi mahvetmek isteyen emperyalizm ve bizi yutmak isteyen kapitalizmle savaşım olmalıdır! Bu coğrafyanın binlerce yıllık oturanları, biz, -kadim Anadolu halkı!- dışarıdan kirli ve kanlı, sabıkalı emperyal ellerin karışma ve karıştırmalarına asla izin vermeden, kendi sorunlarını kendileri çözecek olgunluğu, bilgeliği mutlaka göstereceklerdir.

Şimdi kritik gündem, AKP’nin taşeron politikalarla ülkemizi sürüklediği derin ve çok tehlikeli, çok boyutlu bunalımdır. Bu kuşatmayı aşmak zorundayız.

Dersimli olup bitenlerin ayırındadır.

Ülke ve ulusun bütünlüğü için elinden geleni yapmaktadır, yapacaktır. İçsel sorunların, kendisine dönük yabanıl (vahşi), kanlı, çok acı kırımın, sürgünün yaralarının sarılmasının da ancak Türkiye Cumhuriyeti’nin bölünmeden ayakta kalmasına bağlı olduğuna gönülden iman etmiştir.

Bütün çabalar gerçek gündeme yoğunlaşmalı ve **BOP (Büyük Ortadoğu Planı)** bağlamında ülkemizi bölme yolunda kritik bir araç olan sözde anayasa yapımı, Suriye ve İran’la ABD-AB adına vekaleten savaş çılgınlığı.. saklanmaya, ötelenmeye çalışılan ağır ekonomik bunalım, özelleştirme talanı, ölçüsüz kadrolaşma, ülkeyi **dincileştirme**, yargıyı teslim alma.. açık faşizme koşar adım sürüklenme.. gibi oyunlarına gelmeden **mutlaka REDDEDİLMELİDİR!**

Emperyalizm, başlıca, ülkelerin iç bölünmüşlüğünden beslenmektedir; tarihsel olgu budur..

“Sözde Anayasa yapımı” gösterildiği gibi masum olmayıp, ülkemize **ABD-AB kaynaklarından dayatılan kritik bir tuzaktır**. Bu süreçten, çıkılamaması, ülkemizi ve halkımızı **kanlı bir bölünme**yle bitebilecek cehennem ortamına taşıyabilecektir.

Dersim sorunu elbette çözümlenmelidir...

Ancak hükümetin iç ve dış sorunlardan çok bunaldığı bir kesitte gündeme getirilmesinin anlamı da gözden kaçırılmamalıdır. Gündem oyunlarına gelmeden gerçek gündemi yakalayarak.. Kin ve düşmanlıkla değil, tarihsel belleği bilinçle boşaltarak, nefret söylemini asla kullanmadan, **sosyal travma absesini sosyal psikolojiye uygun biçimde bilimsel yollarla boşaltarak (katarsis)..**

73 yıllık dev sosyal-tarihsel travmanın gelecek kuşaklara, gelecek zamanlara sönmülenerak aktarılmasını sağlamak ve tarihin derinliklerine giderek gömmek.. Sağlıklı, bilimsel yol bu.

Bu süreçte güvenilir bilgi + sabır + hoşgörü öncülüğünde güleryüz, özenle seçilecek bir söylem (*retorik; tek bir sözcük bile çok önemli ve yeri geldiğinde birçok şeyi berbat edebilir..*) ve mimikler, beden dili.. Hepsi ama hepsi duygudaş (empatik) ama en az o ölçüde de olumlu (pozitif) olmalı.

Uygar insan olma, *çağdaş uygarlık düzeyini aşma* sorumluluğu, bu zor işlevi hepimize yüklüyor. Kamuoyu önünde konuşan ve yazarların çoğunda bu özeni -üstelik önemli ölçüde- göremiyorum. Sevincim ve umutlarım azalıyor. Oysa yeni yeni konuşmaya başlıyoruz bu “ertelenmiş” acımızı.. Suçlayıcı bir dil kullanmadan, olguları ama yalnız olguları sergileyelim ve empozisyon yapmadan, duygu sömürüsü ve kışkırtmalara gelmeden, sağlıklı kaynaklara dayalı olarak aktaralım ve kararı-yargıyı toplumun vicdanına, tarihin şaşmaz sağduyusuna bırakalım.

Bu ilkelerin dışındaki tutum ve davranışları, onların öznelerini dikkatle ayıralım ve dışlayalım.

Unutmayalım; bir an bile geriye dönmek, geçmişini yaşamak (*kurgu bilim dışında*) olası değil. O halde ileriye bakacağız ve insan aklının, duyuncunun (vicdanının) daha da olgunlaşmasına, benzerlerinin bugün ve gelecekte en aza inmesine, giderek yaşanmamasına çabalayacağız.

Halkımız bu sorunların da üstesinden gelecek tarihsel istenç (irade) ve birikime sahiptir.. Büyük Atatürk, “büyülü” reçeteyi vermiştir; **Kurtuluş için BİR-LE-ŞİN !**

- “ **Kendi kişisel çıkarları için yabancılarla işbirliğine giren ve gücünü halktan almayan küçük bir azınlığın dışındaki tüm güçler; aralarındaki etnik, dinsel ve siyasal ayrımları ER-TE-LE-YE-REK Ulusal Kuruluş Mücadelesi yolunda bir-leş-me-li-dir.**” (1921, İrade-i Milliye)

“**İnsanın insanlaşması**” sürecine verilecek her noktasal (zerre) katkıyı hürmetle eğilerek selamlıyorum.. Bu yolda her sorumlu, insancıl çabayı şükranla karşılayacağız.

Son sözü Hünkâr’a, **Pir Hacibektaş-ı Velî**’ye bırakalım :

**Sevgi, muhabbet kaynar yanan ocağımızda,
Bülbüller şevke gelir gül açar bağrımızda,
Hırslar, kinler yok olur, aşkla meydanımızda,
Aslanla, ceylanlar dosttur kucağımızda..**

Sevgi ve dostluk ile..

Prof. Dr. Ahmet SALTİK
Ankara Üniv. Tıp Fakültesi
ADD Genel Başkan Eski Yard.
www.ahmetsaltik.net, 30.11.11